

A festészet egyszerűen létezik

Interjú Szűcs Attilával

MULADI BRIGITTA

Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum, 2016. XII. 16. – 2017. II. 19.

Szűcs Attila neve az elmúlt évben több témában is feltűnt a top képzőművészeti hírekben. *Érintés* (2016) című képe Londonban, a Sotheby's nyári Contemporary East-aukcióján a kikiáltási ár négyszereséért kelt el, amire eddig Magyarországon élő kortárs festő esetében nem volt példa. A Deák Erika Galériába érkező, a Sotheby's decemberi aukciójára válogató sales manager december elején újra kiválasztott egy képet (*Hóbagoly*, 2015–2016), amit az árverésen szintén sikerrel ütöttek le. 2016 októberében jelent meg a *Szivárványbaleset* című, különleges műfajú könyv Bazsányi Sándor szerkesztésében, ahol Szűcs Attila festményei mellett hatvannégy kortárs író, köztük Nádas Péter, Térey János, Földényi F. László, Kőrösi Zoltán, Kukorelly Endre, Lackfi János és Péterfy Gergely képelemzései, leírásai olvashatók.

SZÜCS ATTILA:

A vörös szoba, 2015,
olaj, vászon, 200x240 cm

A Hatje Cantz, az egyik legrangosabb nemzetközi képzőművészeti kiadó, 2016 végén jelentette meg Szűcs Attila 170 oldalas katalógusát, ami a Ludwig Múzeumban a művész decemberben megnyílt kiállításán debütált.

Kísértetek és kísérletek a címe az eddigi életművedet összefoglaló – ha jól tudom, eddigi legnagyobb szabású – kiállításodnak a LUMÚ-ban. Hogyan állt össze az ott látható anyag?

SZÜCS ATTILA: Hornyik Sándorral, a kiállítás kurátorával közösen terveztük a kiállítást. Durván az elmúlt húsz évből gyűjtöttük össze a munkákat a Ludwig Múzeum tereire figyelve. Szerettük volna, hogy napjainkra is jellemző friss tendenciák legyenek láthatóak, de a visszatekintés már a tematika miatt is elkerülhetetlen volt. Hely hiányában számos meghatározó mű kimaradt. Az első tíz év

installációs kísérletei, a gipszöntvények, montázsok-kollázsok, valamint a későbbi szobrok és morph-animációs filmek nem szerepelnek. Ez most csak a festményekről szól, pontosabban van egy rajzos kabinet, ami kihagyhatatlan volt, mert az elmúlt tíz évben különösen hangsúlyossá váltak a rajzok. A kronológiai áttekintés mellett a termék önmagukban is értelmezhetőek, ezen belül vannak olyan tematikus bugyrok, amelyek fókuszáltnan foglalkoznak az életműben jelen lévő tematikus egységekkel, gondolok itt a vakfolt vagy a planking (a nyilvános helyen való hasonfekvés) vagy a társadalmi és személyes emlékezet viszonyának témaköreire.

Hornyik Sándor tanulmányának fókuszában a művészetelmélet és a vizuális kultúra áll, és ennek fényében értelmezi a műveidet. Mennyire fontos neked, hogy az aktuális teóriákkal leírható legyen a művészeted? Esetleg magad is ezek mentén alkotasz? Dolgozol-e velük, mennyire befolyásolnak az elméleti írások, visszautalsz-e rájuk?

Sz. A.: A visszautaló megközelítést nem érzem magaménak. A szépirodalomhoz van erős vonzódásom. Ez némileg a kiállításához kapcsolódó *Szivárványbaleset* című kötetből is kiderül, ami ugyan nem a szakirodalom része, de ezt ilyen szigorúan nem választanám el. Az a meggyőződésem, hogy az életet komplexitásában megközelítő mű, nevezzük ezt metaforának, igazán jól egy másik metafora által közelíthető meg. Itt jönnek be az egyéb művészetek, amelyek tudnak reagálni egy ilyen hasonlatra. Nagyra értékelem ugyanakkor, ha valaki szigorúan a formális logika mentén próbál leírni valamit a művészetben belül – analitikusan –, mert ez is váratlan eredményeket hozhat, de hozzám közelebb áll a metaforikus megközelítés. Hornyik Sándor teljesen autonóm személyiség, körülbelül mindent elolvasott és megnézett, ami a 20–21. századi kultúrában – nem csak a művészetben – felkutatható. Az az ő önálló hatóköre, hogy tapasztalatainak tükrében miként közelíti meg alkotásait.

Említetted a rajzkabinetet. A rajzok mennyire kapcsolódnak a festményeidhez, ha kapcsolódnak egyáltalán hozzájuk? Vázlatok vagy önálló alkotások?

Sz. A.: A rajz mindig is nagyon fontos volt a számomra, mert mindennél közvetlenebb lenyomata lehet azoknak a gondolatoknak, amelyek a fejemben cikáznak. Ez hihetetlenül nagy energiákat mozgat meg. A rajzban ezek megjelennek, de a gondolatok, energiák a későbbiek során eltűnnek. Ha van is hasonlóság rajz és festmény között, akkor az én esetemben a rajz többnyire utólag készül el. Számomra a rajz nem vázlata valaminek, hanem önálló entitás, és csak abban a formában létezik. Nem készítek vázlatokat, az olyan mintha a festés során kopizná magam. Ezért, ha valamit megrajzolok, abból már nem lesz festmény. Amivel foglalkozom, az a természetből adódóan kísérletező és keresgélő. Egy olyan

FOTÓ: BERÉNYI ZSUZSA

konceptualizmuson túli festészetet képviselek, amelynek vannak kiindulópontjai, prekonceptiói, de a festészetem arról szól, hogy a saját munkámra hogyan reagálok, azokat a véletleneket, hibákat hogyan tudom felhasználni, amelyek munka közben keletkeznek.

Vázlatot nem készítesz, de az köztudott, hogy vizuális forrásokat is használsz. Mik ezek?

Sz. A.: A történet a képeslapokkal kezdődött. Ott lett világos számomra, hogy ez mennyire más az én értelmezésemben, mint a hétköznapi megközelítésben, hogy tudniillik a legtöbb ember valamiféle objektivitást feltételez a képeslap láttán. Azt látom bennük, hogy a képet valaki megrendelte, valaki elkészítette, valaki meglátta, valamilyen szándékkal feladta. Bekerül egy folyton változó vonatkoztatási szemlélet a rendszerébe. Ezek a szándékok radikálisan és alapvetően megváltoztatják azt a bizonyos objektivitást, amit neki tulajdonítunk. Amikor azt mondom, hogy a korrumpált valóságot szeretném megtisztítani a festészet eszközeivel, akkor arról beszélek, hogy minden képeslap (fotó) alján ott van egy realitásmag, ami lehet banális, giccses vagy teljesen érdektelen. Széles a spektrum, de ezen belül bármit fel tudok használni, ami engem megmozgat.

Látni a műveid között a festményeid előtt álló alakokat. Ezek létező jelenetek? Használsz saját fotókat?

Sz. A.: Ritkán, azokat is inkább jegyzetként. Ha a kiállítási szituációra gondolsz, mint jelenetekre, akkor azok sem történtek meg. Ami a festményeken látható, az saját jogán van ott. A képeim nem fotóátíratok. Természetesen használok talált képeket az internetről, és mások fotóit is, de a végleges vizuális megoldások nem léteznek máshol, csak a képeimen. A kiállításon látható például Buster Keaton mint antik torzó, 2017-es dátummal. Ezt a kis festményt tulajdonképpen húsz évvel ezelőtt kezdtem el festeni, másfél évem ráment, mégsem voltam vele elégedett, és megsemmisítettem. Annak idején nem voltam annak a képességnek a birtokában, amivel meg tudtam volna oldani. Most elővettem, és újrifestettem.

Mi az, amit nem birtokoltál, mivel nem voltál elégedett, ha már ezt mondd?

SZÜCS ATTILA:
Ágy köré tekeredő függöny, 2000,
olaj, vászon, 140x200 cm

fotó: Berényi Zsuzsa

SZÜCS ATTILA:
Ellenállás, 2012,
olaj, vászon, 190x140 cm

Sz. A.: Úgy tűnik, hogy oldottabb lett a festői nyelvem, sokrétűbb, összetettebb, és nemcsak a felület szintjén, hanem az ezen keresztül való áthaladás szintjén is. Ezeket könnyebben tudom kezelni, könnyebben tudok elengedni dolgokat. Rá tudom magam bízni a véletlenre, az azzal való játékra. Kevésbé ragaszkodom az eredeti elképzelésekhez, mint régebben. Ez sokszor kockázatosabbá teszi a festői folyamatot, ugyanakkor sokkal váratlanabb fejleményekhez vezet. Festő vagyok, és nagyon önző emberként élvezni szeretném a munkát. Ez a legfontosabb, ha nem megy, akkor abba hagyom.

Előtte hogyan dolgoztál?

Sz. A.: Az anyaghasználat változott, sokkal radikálisabban, szabadabban kezelem az anyagot. Ha kell, akkor lecsorog a festék. Ennek nyilván egy mentális felszaba-

dulás áll a háttérben. Olyan dolgokat is megengedek, amit húsz évvel ezelőtt nem tudtam volna elképzelni. Nem akarok mindent megmagyarázni. Nincs rajtam olyan kontroll, mint régen. Ezzel együtt nehezebben engedek ki bármit a műteremből. Némely festménnyel évekig bíbelődöm.

Az absztrakt felületek megjelenése is ezzel függ össze? Korábban egy imaginárius térben helyezted el a figuráidat, most pedig absztrahált struktúrákat, felületeket is használasz háttérként. Ez tudatos?

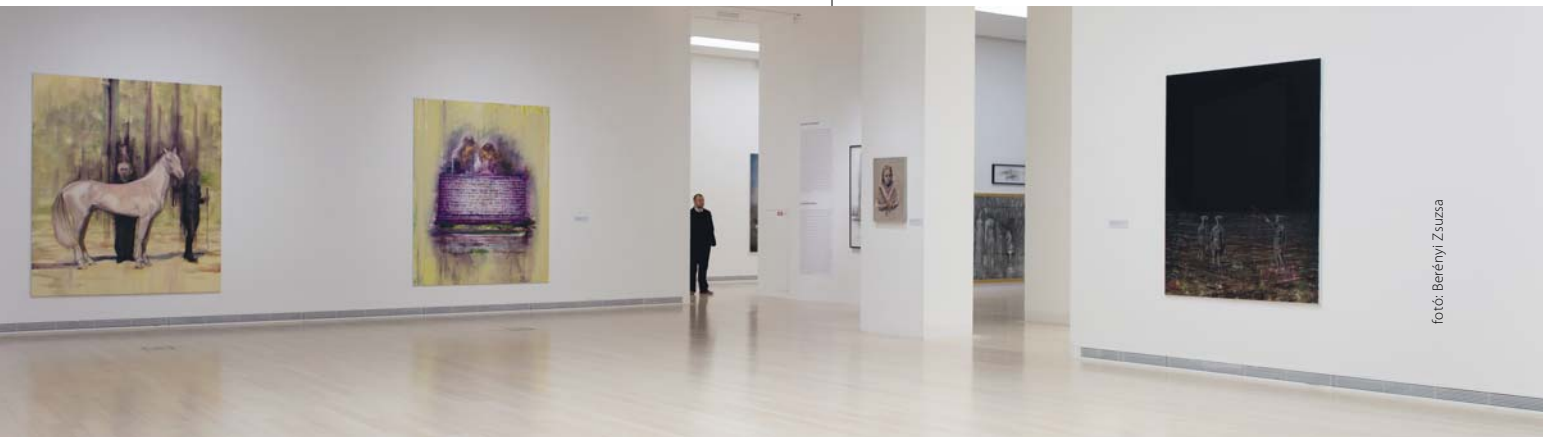
Sz. A.: Úgy érzem, hogy ez a szabadságkereséssel van összefüggésben. Egy csomó minden, amely véletlenül vagy nem eleve szándékoltnak történik a képen, azzal a veszéllyel járhat a festő személyiségére, pszichéjére nézve, hogy kiesik a helyzetből, eltűnik az, hogy részese lehessen a festménynek. Most kevésbé félek, ha úgy tetszik, többet megengedek a felületnek. Úgy hiszem, hogy kevesebb kontroll is elég, hogy része legyek a történéseknek. Ez nagyobb bátorságot és önbizalmat feltételez, ha nem akarok ragaszkodni olyan előfeltevésekhez, melyek a munka során nem bizonyulnak célravezetőnek. A festői eszköztár nyilván bővül, és szeretném azt hinni, hogy ez nem lemerevedéshez vezet, hanem ellenkezőleg, egyfajta nyitott szemlélet mutatkozik meg, és ennek egy csomó tárgyi következménye is van.

Ehhez kapcsolódik az is, hogy a tematikád is nyitottabbá vált? Hogy például politikusok, molesztátorok jelennek meg a képeiden? Gondolom, hogy nem véletlen, hogy éppen ők jelennek meg a képeiden.

Sz. A.: Az hogy mi a véletlen, abba nem mennék bele, utólag az ember viszonylag könnyen tud értelmezni, összerakni egy logikai sort, és ez ebből a szempontból nem akkora feladvány. Van ebben egy nagy adag önkény. Amióta csak az eszemet tudom, vonzódok például Buster Keaton figurájához. Ez nyilvánvalóan egy mély érzelmi viszony, miközben ha megkérdezed, hogy miért pont ő, akkor el tudom mondani, hogy látok egy erős együttmozgást az akkori fekete-fehér némafilm eszközhasználat, lehetőségei és szerepe – aztán később az eltűnése – és a festészet mai situációja között a többi egyre látványosabb és hangosabb médiumhoz képest. Ez szerintem egy létező összehasonlítási felület. Miközben a fekete-fehér film sem vesztette el érvényét a tekintetben, hogy élményszerűen lehet nézni, élvezetes a mai napig is egy ilyen produktum.

A festészetéről önmagában azt mondják, hogy kihaló állatfajta, mint a mamut, de ezt már elég régóta mondják. Irodalmi hasonlaltal élve, a történetmesélő nagyregényről több évtizede kijelentették rettetesen okos emberek, hogy ennek vége már, sőt nincs is, és ehhez

Kiállítási enteriőr

fotó: Berényi Zsuzsa

képeket megjelentek meghatározó regények Nádás Pétertől, Bret Easton Ellistől, Jonathan Franzentől, és sorolhatnám a neveket. Nyilván ezek nem azok a fajta lineáris sztorik, mint amelyekkel korábban találkozhattunk, de a történet nagyon él, van, és ez nem egy külső igény, nem valaki másnak való megfelelés, hanem egyszerűen létezik. Azt gondolom, hogy amíg az ember mint olyan lesz, addig ez is lesz. Ugyanez a véleményem a festészetéről is, legalábbis annak a vonaláról, ami egy személyiséget képes kifejezni és játszani az összes lehetséges felbukkanási formájával. Ez szerintem mindig izgalmas lesz. Az ösvény persze egyre keskenyebb. Kutatjuk, hogy mi is ez, hogy mi a festészet osztályrésze, hogy mennyiben csak a festéssel, a tiszta festéssel foglalkozunk, és ha nem, akkor mi az, ami még befér ebbe. Mi az a kölcsönzött irodalmi narratíva – most az én esetemről beszélek –, ami szerintem befér, és akkor az még festészet marad, de közben nem is lehet létrehozni máshogy, más eszközökkel, mert azt csak a festéssel lehet. Ez a médiumspecifikussága különösen fontos a festészetnek.

A mozgókép populárisabb a képzőművészetnél, s ha már említetted a mozit: sokkal többen néznek mozgófilmet ma, mint festményeket. Mégis, a festmény önmagában is képes sűríteni egy összetett narratívát, történetet, korszakot, és ahogy mondod, gondolkodási módot, miközben az alkotó személyiségét is megmutatja. Az általad preferált figurativitás ebben segíthet. Te sokszor ábrázolsz emberi alakokat, mostanában már portré jellegű arcképeket is. Ez mennyire fontos neked?

SZ. A.: Tágabb értelemben minden festmény egyfajta önarckép. Ha informel felülettel kezdem, az akkor is valamilyen formában tükrözni fog engem, nyilván ennek egy jóval direkter formája, ha valamilyen jól beazonosítható figura van a festményen. Azt szoktam mondani, hogy van ez a dupla- vagy triplafedelűség, amely a felületekbe van belerajtvé, és amit előszeretettel használok. Ez azt jelenti, hogy több olyan felület, réteg van a képen, amelyben a figyelem meg tud akadni, amelyre rá tud kapcsolódni. Élvezem, hogy van több olvasata is; ha csak egyet be tudok azonosítani, már van kapcsolódásom a festménnyel. Aztán, ahogy vizsgálódom, egyre több jelentése, vonatkozása lehetséges a festménynek – ez a komplexitás része a műveknek. Ez egy lehetőség, egy adottság, hogy be tudod építeni az értelmezések széles skáláját, erről sajnálnék lemondani. Lemondhatnék ugyan, a szabadságom is megvan hozzá, néha meg is teszem.

Vannak olyan festők, akiket figyelsz, követsz, nézed a kiállításait, hatnak rád?

forrás: Berényi Zsuzsa

SZ. A.: Igen. Az időm egy jelentős részét az interneten töltöm, böngészéssel. Nagyon sok festő van – szerencsére –, egész iskolákat tudok mondani. De még mindezek előtt az első, meghatározó élményem 16 évesen Giorgio Morandi volt. Lenyűgözött a rebbenékeny érzékenysége. Aztán egy nagyon sokirányú, az Arte Povera által behatárolt vizsgálódás után a fotó és a festészet viszonya kezdett el érdekelni, azon belül is a Gerhard Richter által fémjelzett „richterbleur” mint a festészet belüli ontológiai kétely adekvát kifejezési formája. Ezen az úton később nagyon közel kerültem Luc Tuymans-hoz, ami nem is csoda, hiszen a figyelmes szemlélő sokszor Morandi intim érzékenységének és Richter hűvösen analitikus távolságtartásának vegyítiszta keveredését tapasztalhatja Tuymans esetében.

Integratív alkat vagyok; az analízis mindig távol állt tőlem. A világot, a festéssel együtt, a maga teljességében szeretem látni. A hozzám hasonló szemléletű és párhuzamos életműveket létrehozó kortárs alkotók névsora igen hosszú (van egy folyton alakuló, bővülő százás listám). Iskolákat is meg lehet nevezni; a varsói, a lipcsei, a belgiumi, a kolozsvári vagy a sokadik londoni iskolát akár. Hogy csak néhány nevet említsek: Wilhelm Sasnal, Neo Rauch, Luc Tuymans, Victor Man, Adrian Ghenie, Peter Doig, Justin Mortimer, Daniel Pitin, Pere Llobera, Vitalij Pushnitzkij, Alexander Tinei. (Michael Borremans kiállításán például, amikor itt volt a Műcsarnokban, még tárlatvezetést is tartottam.) Persze, a sort még sokáig lehetne folytatni. A magyar mesterek sorából talán Birkás Ákos gyakorolta rám a legnagyobb hatást, mind intellektuális megalapozottságát, mind életművét tekintve.

Különösen izgalmas látni a következő nemzedék kapcsolódását. Tavaly fedeztem fel a neten az egészen kiváló, 1973-as születésű Ivan Sealt. Ő például egyenes folytatója lehetne a 90-es évek legelején festett metafizikus csendéletsorozatnak, bár igen kevésbé valószínű, hogy ismeri ezeket a munkáimat. Nem feltétlenül egymásra hatásról beszélek, hanem a 21. század elején általánossá váló szinkronicitásról.

SZÜCS ATTILA:
Nappali a Kádár-villában, 2014,
olaj, vásznon, 190x240 cm